

ארץ - מסע בין שואה לתקומה

פיתחו ליאת אלקובי והדס הרצמן ליפשיץ

יחידה זו נבנתה על מנת ללוות בצורה קצת אחרת את השבוע בין שואה לתקומה ובמידת הצורך/הזמן והרצון ויכולה להמשיך ולהלמד לאחר יום העצמאות היחידה מציגה חמישה שירים שבכולם מוצגת המילה ארץ. אנחנו מצפות שלאורך הלמידה הילדים יפתחו תובנות נוספות/ אחרות ומעמיקות אודות הקשר לארץ דרך שירים לא תמצאו כאן ניתוחים מעמיקים של השירים אלא רק חוט מקשר בין השירים ליצירת למידה ערכית בתקופה של בין שואה ליום העצמאות ביחידה יש המון מקום של כל מורה לפתח את דרכי החשיבה וההוראה האישיים, יש כאן המלצה וכל השאר בידיים שלכם...

שקופית אפורה – שקופית ברמת מורה. החיבור בין השירים הוא המילה "ארץ" אנו מצפות שהגדרת המילה תקבל גוונים שונים דרך ההתייחסות לשירים. שלושת השקופיות האחרונות מהוות סגירה ליחידה כראות עינכם מבחינה שפתית יצירתית ולשונית. בשקופית האחרונה ישנם ביטויים עם המילה ארץ שמבחינתנו יכולים "לסגור" את היחידה דרך זווית נוספת.

ליאת והדס

ארץ

מהי **ארץ** עבורכם?

צרו במחברת הגדרה אישית למילה **ארץ**.

שקופית ברמת מורה

שיח ליצירת הגדרה מהי ארץ?
לאחר מכן כל אחד מוזמן לכתוב את ההגדרה שלו, הגדרה שעשוייה להשתנות
לאורך השבוע

מסע
בשירי
ארץ

אין לי ארץ אחרת
עד שתחדש ימיה
עד שתפקח את עיניה
אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בוערת
רק מילה בעברית חודרת
אל עורקיי, אל נשמתי
בגוף כואב, בלב רעב
כאן הוא ביתי

בגוף כואב, בלב רעב
כאן הוא ביתי

[סרטון – תמונות להשמיע ללא מוזיקה](#)

[סרטון נוסף](#)

[ביצוע – אהוד מנור](#)

[ביצוע קורין אלאל](#)

[ניתוח השיר ורעיונות מרכזיים](#)

אין לי ארץ אחרת

אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בוערת
רק מילה בעברית חודרת
אל עורקיי, אל נשמתי
בגוף כואב, בלב רעב
כאן הוא ביתי

לא אשתוק, כי ארצי
שינתה את פניה
לא אוותר לה,
להזכיר לה,
ואשיר כאן באוזניה
עד שתפקח את עיניה

מילים: אהוד מנור
לחן: קורין אלאל

אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בוערת
רק מילה בעברית
חודרת
אל עורקיי, אל נשמתי
בגוף כואב, בלב רעב
כאן הוא ביתי

לא אשתוק, כי ארצי
שינתה את פניה
לא אוותר לה,
להזכיר לה,
ואשיר כאן באוזניה
עד שתפקח את עיניה

אין לי ארץ אחרת ברמת מורה

בחרנו לפתוח בשיר הזה על מנת לעשות חיבור בין הנלמד על השואה לנלמד על התקומה. אנחנו מאמינות שילדים עשויים לחשוב שהוא נכתב על רקע תקופת השואה.

לשיר מספר גדול של ביצועים המוסיפים צד נוסף למילים. מרגש מאוד ושונה הוא הביצוע של אהוד מנור שגם כתב את השיר. הביצוע שלו מאוד "רך" ונוגה. יש אפשרות להאזין לביצועים השונים ודרך חיתוך המילים בשיר לקבל צדדים נוספים להבנת השיר. יש גם ביצועים חדישים המוסיפים לשיר קטעי ראפ נוקבים. אפשר לחשוב יחד עם הילדים האם זו פגיעה בזכויות היוצרים? האם זו העצמה? מותר? אסור ועוד. הצעה לפעילויות:

לכל ילד מספר פתקי ממו על השולחן. השמעה ראשונה של מנגינה ללא מילים עם תמונות ברקע ולבקש מהילדים לכתוב ככל העולה על רוחם מילים /רגשות/תחושות/אמירות בהקשר של מה שמעלה בהם המנגינה והתמונות אפשרי לערוך מיון בצורת דיאגרמה /טבלה של כל פתקי הממו.

מה החיבור של הכותב לארץ? אפיון שמותו של הכותב, אופן חיבורו לארץ כיצד זה בא לידי ביטוי? מתי הוא כתב? מה הוא הרגיש שהוא כתב? מה חשוב לו להזכיר לה? לארץ?

מה אנחנו כאזרחים יכולים לתת, לעשות לטובת המדינה שלנו?

אם אהוד מנור היה בחיים האם הוא היה מוסיף בית אחר? האם אתם יכולים מנקודת ראות שלכם לכתוב בית נוסף?

מבחינה שפתית – חזרתיות והאנשה הארץ מתוארת עם עורקים - מהם אותם עורקים? עם פנים - מהם אותם פנים? הארץ שינתה את פניה? למה? לא אוותר לה? למי לא מוותרים? האם נכון לא לוותר?
מתי פוקחים עיניים? לפקוח את עיניה? - מה הביטוי רומז? האם עשיתם פעם שימוש בביטוי לפקוח את עיני?

השורה האחרונה - כאן הוא ביתי - מכירים שיר שמתחיל כך? (כאן ביתי פה אני נולדתי...) האם השיר הזה ניגוד לקודם? המשכו?

לסיכום –מהי הגדרת הארץ בשיר הזה? הוסיפו להגדרה הראשונית שלכם.

ארץ

מילים ולחן: שייקה פייקוב

ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ תכול אין עב,
והשמש לה
כדבש וחלב,
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
ונשב בה, יהיה
מה שיהיה

ארץ שנאהב
היא לנו אם ואב
ארץ של העם
ארץ לעולם
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
יהיה מה שיהיה.

ארץ, ארץ, ארץ,
ים אל מול החוף
ופרחים וילדים
בלי סוף.
בצפון כינרת
בדרום חולות
ומזרח למערב
נושק גבולות / נושק בסוד
ארץ שנאהב ...

ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ התורה
את מקור האור
ושפת האמונה.
ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ יקרה,
הן הבטחת
שאין זו אגדה.

שיר ארץ ברמת מורה

השיר נכתב בשנת 1976. האמרגן שלמה צח, שייצג את הזמרת רוחמה רז ביקש את השיר עבורה משייקה פייקוב. פייקוב התכוון לתת לרוחמה רז את השיר אך לאחר מכן התחרט כי חשב שהסגנון "ההימנוני" של השיר לא מתאים לזמרת הצעירה. את השיר החל לבצע יהורם גאון, אך מעולם הוא לא הקליט אותו. לאחר מכן העביר פייקוב את השיר לזמרת אילנית, לאחר שזכתה בתואר זמרת השנה. השיר בוצע באלבומה ה-20 של אילנית "אלבום מספר 20". השיר נכנס בסוף שנת 1976 למצעד הפזמונים ברדיו, והגיע אף לראש המצעד. במצעד הפעמונים השנתי של שנת תשל"ז (1977) הגיע השיר למקום התשיעי. את השיר השמיעו כל הזמן ברדיו, אילנית שרה אותו ברדיו ויש בו חיבור עמוק לארץ ישראל, לאהבת ארץ ישראל – "ארץ בה נחיה"

רעיונות לפעילויות:

השוואה בין שני השירים (ארץ ארץ ואין לי ארץ אחרת) כל קבוצה בוחרת : מקום, אווירה, תיאורים, הרגשות, אפיון מקום

ראייה שונה על אותו קושי
יהיה מה שיהיה למרות הכל

לשוני - באיזה זמן כתוב השיר ? עבר הווה עתיד למה לדעתכם השיר נכתב כך?
בתוך כתוב - ארץ זבת חלב ודבש, בשיר שייקה פיקוב בחר להפוך את הסדר מה היתה מטרה שלו לדעתכם?
"אם תרצו אין זו אגדה" - בשיר שוב שייקה פיקוב עושה שינוי. מה דעתכם על השינוי הזה ? מה מטרתו?

לסיכום – מהי הגדרת הארץ בשיר הזה? הוסיפו להגדרה הראשונית שלכם.

שמור על המעט שיש לי ,
על האור ועל הטף
על הפרי שלא הבשיל עוד
ושנאסף .

על כל אלה ...

מרשרש אילן ברוח ,
מרחוק נושר כוכב ,
משאלות ליבי בחושך
נרשמות עכשיו .

אנא, שמור לי על כל אלה
ועל אהובי נפשי ,
על השקט, על הבכי
ועל זה השיר .

על כל אלה...

על כל אלה , על כל אלה,
שמור נא לי אלי הטוב
על הדבש ועל העוקץ
על המר והמתוק
אל נא תעקור נטוע
אל תשכח את התקווה
השיבני ואשובה
אל הארץ הטובה

שמור אלי על זה הבית
על החומה, על הגן
מפחד פתע, מיגון
וממלחמה

על כל אלה

נעמי שמר: מילים ולחן

על הדבש ועל העוקץ
על המר והמתוק
על בתנו התינוקת
שמור אלי הטוב

על האש המבוערת
על המים הזכים
על האיש השב הביתה
מן המרחקים

על כל אלה ברמת מורה
המילה "ארץ" לא מופיעה בשיר - ובכל זאת בחרנו להוסיף את השיר ליחידה זו. מדוע? אילו תובנות נוספות מעניק
השיר למשמעות של "ארץ"
מה פירוש הדבש והעוקץ?
דבש ועוקץ במדינה
דבש ועוקץ במקום שלנו הילדים
משאלה לארץ שלנו למקום שהם נמצאים בו

השיר כשיר תפילה נוגע בדברים אישיים ובהדרגה עובר למרחב ציבורי. מה האישי ומה הציבורי?

"אל נא תעקור נטוע" מהו הנטוע? האם הוא רק הצומח? האם בית, אדם יכול להיות גם נטוע.

לסיכום – מהי הגדרת הארץ בשיר הזה? הוסיפו להגדרה הראשונית שלכם.

אן את כל שירי אני ניגנתי
והלכתי במסע לילי
כאן בנעורי אני הגנתי
על חלקת האלוהים שלי .

כאן נולדתי ...

כאן את שולחני אני ערכת
פת של לחם פרח רענן
דלת לשכנים אני פתחתי
ומי שבא נאמר לו "אהלן ."

כאן נולדתי...

כאן

מילים ולחן: עוזי חיטמן

כאן ביתי פה אני נולדתי
במישור אשר על שפת הים
כאן החברים איתם גדלתי
ואין לי שום מקום אחר בעולם

כאן ביתי פה אני שיחקתי
בשפלה אשר על גב ההר
כאן מן הבאר שתיתי מים
ושתלתי דשא במדבר .

כאן נולדתי כאן נולדו לי ילדי
כאן בניתי את ביתי בשתי ידי
כאן גם אתה איתי וכאן כל אלף ידידי
ואחרי שנים אלפיים סוף לנדודי

השיר כאן ביתי ברמת מורה: הזיקה לבית הפרטי ולבית הלאומי בהשוואה לשיר הקודם - בין המרחב האישי לציבורי.

מה הקשר בין הבית האישי לבית הלאומי האם הוא תמיד קיים? ממה הוא נוצר?

מהו ה"כאן" האישי שלי ומהו ה"כאן הלאומי"

מהי חלקת האלוהים?

מה המקום של השיר עבור אלו שלא נולדו כאן? האם אפשר לא להיוולד כאן ועדיין להרגיש מחובר לארץ? מה המשמעות של מקום הלידה של אדם לגבי הקשר לארץ?

לסיכום – מהי הגדרת הארץ בשיר הזה? הוסיפו להגדרה הראשונית שלכם

איך שיר נולד

שלום לך ארץ נהדרת,
עבדך הדל נושא לך שיר מזמור.
גם אם לעיתים נודד אני על דרך,
מה טוב לנדוד אך טוב יותר לחזור

שלום לך ארץ נהדרת

מילים: אילן גולדהירש

לחן: סטיבן גודמן

מימיה הכחולים של הכנרת
והרקיע התואם מעל
והרגשת הבית המוכרת
בתוך עורקי זורמת כמו חשמל.
הרי גליל והשומרון,
הפרדסים שבשרון,
וילדים בגן המושבה
את הכרמל ואת הים
אחד אחד ואת כולם,
תמיד קורצים, אומרים ברוך הבא.

שלום לך ארץ נהדרת...

צריחי המגדלים בירושלים
וסמטאות השוק הצבעוני
גגות הרעפים של גבעתיים
הניבטים מבעד חלוני.
את האביב בתל אביב,
את סבתי ואת סבי,
את החלה ואת נרות שבת,
את ים המלח מול אדום
ואשת לוט צופה לסדום
ואת הקיץ בואך אילת.

שלום לך ארץ נהדרת...

הייתי בפריס וגם ברומא
ראיתי את שבעת פלאי תבל,
בקוטב הצפוני וגם דרומה,
אך אין מקום כמו ארץ ישראל.
וכמו גלויות של נוף יפות
תמונות בזכרוני עפות,
כמו בעד עדשה של מצלמה
בתרמילי אותן אשא
בכל מקום, בכל מסע
קטעי פסיפס מתוך תמונה שלמה.

רמת מורה: לערוך רשימה של מקומות המופיעים בשיר , למה דווקא הם נבחרו ומה הם מייצגים? איזה מקומות מחוץ לארץ ישראל מוצגים ולמה דווקא הם? האם יש כאן יותר קשר אישי או קשר לאומי? אפשר לערוך דיאגרמת "וון" שמראה את כל המקומות והקשרים ביניהם.

פלאי תבל שנוספו לאחרונה - בארץ ישראל. איך נבחרים פלאי תבל? מי בוחר אותם?

השיר הזה מבחינתנו נבחר להיות האחרון. למה לדעתכם? האם הייתם משנים את הסדר

לסיכום – מהי הגדרת הארץ בשיר הזה? הוסיפו להגדרה הראשונית שלכם

פעילות מסכמת

אם היינו ממקמים את השבוע הזה על ציר זמן שבין שואה לתקומה איך הייתם מסדרים את השירים ברצף הזמן. נמקו את בחירתם.

האם יש שיר שלא מתאים ללמד אותו בשבוע הזה? הסבירו את דעתכם.

האם יש שיר נוסף שהייתם מצרפים לקבוצת שירים אלו? הציגו את השיר והסבירו במה הוא קשור.

לאחד השירים שלמדנו הוצע להחליף את ההמנון הלאומי " -התקווה " חישבו באיזה שיר מדובר והאם לדעתכם ראוי לתת לו להחליף את ההמנון. הסבירו את דעתכם.

פעילות מסכמת יצירתית

התבקשתם להכין כרזה שתייצג את השבוע המיוחד הזה שבין שואה לתקומה. עליכם לבחור משפטים/מילים מהשירים וליצור כרזה אחת המייצגת את המשמעות המיוחדת שקיימת בשבוע הזה. הוסיפו לכרזה שיצרתם פיסקה המסבירה את בחירתכם.

התבקשתם להכין "[ענן מילים](#)" מיוחד שייצג את השירים שעסקנו בהם. בחרו מילים מתוך השירים וסדרו אותם בצורת ענן מילים - ניתן להכין מתקושב. הוסיפו פיסקה המציגה את המילים שבחרתם ואת אופן הצגתן.

התבקשתם לכתוב בית חדש לשיר חדש, המכיל חיבור של כל השירים יחד. כתבו את הבית החדש והוסיפו פיסקה המסבירה את בחירתכם.

המשך פעילות יצירתית:

הכנת תשבץ מושגים מתוך היחידה

הכנת תפזורת מושגים מתוך היחידה

הכנת "קולאג'" ארץ מתמונות וממילים

ניבים וביטויים עם המילה ארץ

אדון כל הארץ

ארץ הצבי

ארץ הקודש

בור ועם הארץ

מלח הארץ